

Potilastietorekisterin käyttäjälokitetietojen valvontasuunnitelma

1. Johdanto

Tietosuojalla tarkoitetaan henkilötietojen suojaamista lainvastaiselta, ohjeiden vastaiselta ja henkilöä vahingoittavalta käytöltä ja käsittelemiseltä. Tietosuojatoimien tavoitteena on suojattavien tietojen lainmukainen käyttäminen, tietojen luottamuksellisuuden säilyttäminen sekä tietojen asiattoman saannin estäminen. Tietosuojaja on yksilön suojaaja. Käyttäjälokitetietojen valvonta on osa kuntayhtymän tietosuojan toteuttamisen ja työntekijän oikeuksien suojaamisen toimenpiteitä. Valvonta perustuu lakeihin ja asetuksiin.

Tämä suunnitelma korvaa yhtymähallituksessa 25.10.2012 hyväksytyt Potilastietorekisterin käyttäjälokitetietojen valvontasuunnitelman ja on voimassa toistaiseksi. Suunnitelma on käsitelty YT-toimikunnassa 27.4.2020.

Valvonnan toteuttaminen

Käyttäjälokitetietojen valvonnalla tarkoitetaan potilastietorekisterin käyttäjälokiin eli tietojen käyttötietoihin suunnattua säännöllistä ja osin automaattista valvontaa. Valvonnan tavoitteena on asiallisen käytön todentaminen, asiattoman käytön etsiminen, epäiltyjen väärinkäyttötapausten selvittäminen sekä potilaan ja rekisteröidyn tiedonsaantioikeuden toteuttaminen.

Valvonta toteutetaan teknisin menetelmin tämän suunnitelman mukaisilla toimenpiteillä. Johtavalla ylilääkärillä on oikeus määritellä käyttöoikeudet lokitetoihin sekä lokitetietojen seuranta ja teknisiä tarkastuksia tekevät henkilöt.

2. Vuosisuunnitelma

Valvontaa varten laaditaan vuosittain suunnitelma, jolla valvotaan eri yksiköiden ja eri ammattiryhmien potilastietojen käyttöä ja varmistetaan valvonnan säännöllisyys. Vuosisuunnitelman laatii tietosuojatyöryhmä johon kuuluu myös johtava ylilääkäri ja tietosuojavastaava. Suunnitelmaan sisältyy aina myös säännölliset valvontatoimenpiteet, jotka toteutetaan satunnaisotannalla. Vuosisuunnitelma on salassa pidettävä asiakirja.

Valvontaa toteutetaan vuosisuunnitelman mukaisesti. Valvonnassa käytetään LogMonitor-valvontaohjelmaa, josta haetaan säännöllisesti kaikkien toiminta-alueiden potilastietojen käyttö, joille valvontaohjelma ei automaattisesti löydä hoitosuhdetta. Haku tehdään 2-3 kuukauden välein tietyn päivän osalta ja eri toiminta-alueiden osalta vaihdellen. Niiden työntekijöiden osalta, joille valvontaohjelma ei löydä hoitosuhdetta, tehdään tarkoituksenmukaisuudesta päätelmät kohdan 2.2 mukaisesti.

Edellisen säännöllisen valvonnan lisäksi yhden kerran vuodessa varmistetaan henkilökohtaisella haulla hoitosuhteen voimassaolo yhden-neljän (1-4) maakunnallisen tai paikallisen julkisuuden henkilön, kuntayhtymän

hallitukseen tai johtoryhmään tai omaan henkilökuntaan kuuluvan henkilön osalta, joilla on tarkastelujaksolla ollut kuntayhtymään hoitosuhde. Kyseistä valvontaa varten johtava ylilääkäri ja tietosuojavastaava sopivat valvottavista henkilöistä.

LifeCaressa varmistetaan hoitosuhde potilaaseen automaattisesti. Mikäli hoitosuhdetta ei voida varmistaa, käyttäjän tulee antaa erityinen syy ennen potilaskertomuksen avautumista. Erityisen syyn käyttöä valvotaan normaalin lokivalvonnan yhteydessä.

2.1 Valvontaohjelma

LogMonitor valvontaohjelma vertaa potilashallinnon merkintöjä (ajanvaraus ja osastojakso) hoitotietojen käyttöön. Hoitosuhteen päättelyn aikarajat ovat samoja kuin kansallisesti etukäteisvalvonnassa käytetyt aikarajat. Käyttäjän työyksikköpäättelyssä käytetään käyttäjän suorituspaikka -tietoa.

Valvontaohjelman tarkkuutta kehitetään jatkuvasti, että valvontatiheyttä voidaan entisestään laajentaa.

2.2 Hoitosuhteen päättely

- Selvitetään, missä yksikössä kyseinen käyttäjä on työskennellyt ko. aikavälillä.
- Tarkastetaan potilashallinnosta potilaan käynnit ja osastojaksotiedot
 - Jos käyttäjä on työskennellyt potilasta hoitavassa yksikössä ko. aikana tai 3 kk ennen/jälkeen potilaan hoitajakson, asiaa ei tutkita enempää, jollei muuta ilmene.

Tarvittaessa katsotaan potilaan varaukset

- Jos potilaalla on voimassa oleva/peruttu ajanvaraus käyttäjän työskentely-yksikköön, asiaa ei tutkita enempää, jollei muuta ilmene.

Tai jos jokin muu merkintä vahvistaa hoitosuhteen ja tarkoituksenmukaisen käytön.

3. Selvityspyyntöön perustuva valvonta

Jos potilas epäilee tietojensa väärinkäyttöä, hän tekee johtavalle ylilääkärille selvityspyynnön ja johtava ylilääkäri pyytää tietosuojavastaava ajamaan tarvittavat lokitiedot ja tekemään selvityksen. Tietosuojavastaava laatii potilaalle vastauksen, jonka johtava ylilääkäri allekirjoittaa. Kuntayhtymän johtaja, johtava ylilääkäri ja tietosuojavastaava huolehtivat tarvittaessa tapauskohtaisesti jatkotoimenpiteisiin ryhtymisestä. Näin toimitaan myös, jos väärinkäyttöpäily koskee Reseptikeskuksen (eResepti) tietojen käyttöä. Reseptikeskuksen lokitiedot saa Kelalta.

Potilaan laatima selvityspyyntö voi tulla myös Kelan kautta tai Kela voi omissa valvonnassaan pyytää selvitystä Reseptikeskuksen tietojen käytöstä. Selvityspyyntö voi koskea yhtä tai useampaa kuntayhtymän työntekijää. Myös Kelalta tulleet selvityspyynnot käsitellään keskitetysti johtavan ylilääkärin ja tietosuojavastaavan toimesta.

Selvityspyyntöön haetaan tiedot pyynnössä erikseen mainitulta aikavälillä tai maksimissaan kahdelta edelliseltä vuodelta. Lokitietopyynnössä tulee yksilöidä ajankohta, jolta tietoja tarkastetaan. Jos selvityspyyntö koskee tiettyä rajattua käyttäjäryhmää tai yksikköä, tulee siitä olla maininta lokitietopyynnössä.

4. Lokivalvonta yhteiskäyttöisessä potilastietojärjestelmässä (EP-Potti) sekä yhteisessä potilastietorekisterissä (Etelä-Pohjanmaan potilastietorekisteri)

Yhteiskäyttöisessä potilastietojärjestelmässä, EP-Potissa, kukin järjestelmää käyttävä organisaatio vastaa osaltaan lokiseurannasta sekä vuosisuunnitelman laatimisesta. EPSHP voi luovuttaa tekniset lokitiedot sovituilta ajankohdilta muiden organisaatioiden valvontaa varten.

Jos Etelä-Pohjanmaan potilastietorekisterissä kuntayhtymän tietojen aluekatselun kautta tapahtuvassa käytössä tai yhteiskäyttöisen potilastietojärjestelmän käytössä syntyy epäily väärinkäytöksestä toisen organisaation henkilökunnan käyttölokiteijojen osalta, tehdään tiedustelu ko. organisaation johtavalle ylilääkärille. Tiedustelun laatija on johtava ylilääkäri tai tietosuojavastaava.

5. Raportointi

Vuosisuunnitelman mukaisesta säännöllisestä lokitietojen seurannasta raportoidaan tietosuojatyöryhmälle ja kuntayhtymän hallitukselle.

Raportissa ilmoitetaan käyttäjä vain siinä tapauksessa, että edellä kohdassa 2.2 päättelystä ei voida varmistua potilasasiakirjojen käytön tarkoituksenmukaisuudesta.

Säännöllisessä valvonnassa syntyvät alkuperäiset raportit säilytetään 5 vuotta. Potilaan pyynnöstä tehdyt lokiseurantaraportit säilytetään pyynnön yhteydessä 12 vuotta. Samoin 12 vuotta säilytetään toimenpiteisiin johtaneiden tapausten eli väärinkäytön todisteena toimivat raportit.

Kela rekisterinpitäjänä seuraa Reseptikeskuksen tietosuojan toteutumista. Kela edellyttää eResepti -palveluun liittyneiltä vuosittaista raportointia suorittamastaan valvonnasta ja muista tietosuojan ja tietoturvan liittyvistä asioista. Johtava ylilääkäri tai tietosuojavastaava raportoi Reseptikeskuksen tietojen väärinkäyttötapauksista tai epäilyistä Kelaan.

6. Seuraamukset

Jos minkä tahansa syyn takia tehdyn lokitietojen tarkastamisen perusteella käy ilmi käyttöä, jonka epäasiallisuutta ei voida sulkea pois lokitietojen perusteella, tietosuojavastaava selvittää epäselvän käytön perusteet. Jos on syytä epäillä potilastietojärjestelmien väärinkäyttöä, tulee asiasta ilmoittaa aina kuntayhtymän johtajalle ja johtavalle ylilääkärille. Johtava ylilääkäri tai tietosuojavastaava pyytää tietojen käyttäjän lausunnon väärinkäyttöepäilyistä. Tarvittaessa käyttäjää kuullaan esimiehen ja luottamusmiehen läsnä ollessa.

Väärinkäytön toteaminen johtaa sisäiseen seuraamusharkintaan. Henkilökuntaa koskevista rikoslain ulkopuolisista seuraamuksista päättää johtavan ylilääkärin, tietosuojavastaavan tai oman esimiehen esityksestä kuntayhtymän johtaja. Opiskelijoiden osalta toimenpiteistä päätetään yhdessä opetuksesta vastaavan oppilaitoksen kanssa. Totetussa väärinkäytössä kuntayhtymän johtajan päätöksellä seuraa

- huomautus tai varoitus
- henkilö voidaan irtisanoa tai vakavissa tilanteissa hänen palvelussuhteensa voidaan purkaa. Laki kunnallisesta viranhaltijasta (2003/304) 8 luvun 35 § ja 41 § ja työsopimuslaki (55/2001) 7 luvun 2 § ja 8 luvun 1 §.
- opiskelijoiden osalta väärinkäyttö voidaan ilmoittaa lisäksi oppilaitoksille kurinpidollista seuraamusharkintaa varten. Yliopistolaki (645/1997) 19 § ja ammattikorkeakoululaki (351/2003) 28 §).
- tekijän potilastietorekisterin käyttö voidaan tapauskohtaisesti ja erikseen määritellyksi ajanjaksoksi määrätä seurattavaksi

Lisäksi rikoslain (39/1889 38:1 ja 2 § ja 40 luku) mukaiset tieto- ja viestintärikoksia koskevat rikosepäilyt siirretään pääsääntöisesti tutkittavaksi poliisiviranomaiselle. Kuntayhtymän johtaja tekee tutkintapyyntöä poliisille rikosepäilyn tultua ilmi. Lisäksi poliisi, johtava ylilääkäri tai tietosuojavastaava ilmoittaa tapauksesta asianosaiselle eli potilaalle, jonka tietoja on katsottu luvattomasti.

7. Valvonnan perusteet

Käyttäjälokitietojen valvontasuunnitelma perustuu seuraaviin lakeihin ja asetuksiin:

Henkilötietolaki 523/1999, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 159/2007, Laki sähköisestä lääkemääräyksestä 61/2007, Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004 ja Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista 298/2009